

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Fonti per la storia di Venezia — *Archivi Notarili. Benvenuto de Brixano — notaio in Candia 1301—1302.* a cura di Raimondo Morozzo Della Rocca — Venezia — Editore Alfieri (σελ. XI27+7-8ον).

Ὁ ἀκαταπόνητος ἀρχαιοδίφης, Καθηγητὴς τῆς Παλαιογραφίας καὶ Ὑποδιευθυντὴς τοῦ Κρατικοῦ Ἀρχείου Βενετίας, κ. R a i m o n d o M o r o z z o D e l l a R o c c a, συνεχίζων τὸ ἐκδοτικὸν τοῦ ἔργον, ἐδημοσίευσε πρό τινος τὸν ἄνω τόμον τοῦ ἐν Ἡρακλείῳ Συμβολαιογράφου Benvenuto De Brixano τὸν περιέχοντα 588 Συμβόλαια, Λατινιστί, ἀπὸ τῆς 8ης Ἀπριλίου 1301 μέχρι τῆς 3 - 2 - 1302. Τὸ πρωτότυπον εὑρίσκεται εἰς τὸ Κρατικὸν Ἀρχεῖον καὶ εἰς τὸν φάκελλον 141—Συμβολαιογράφοι Κρήτης—καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕν Κατάστιχον ἐκ 40 φύλλων, διαστάσεων 0.48×0.315. Εἶνε δὲ τὰ φύλλα ἐκ χάρτου, διότι μόλις τὸ 1307 τὸ μεῖζον Συμβούλιον Βενετίας ὑπεχρέωσε τοὺς Συμβολαιογράφους νὰ μεταχειρίζονται χάρτην ἐκ περγαμνῆς.

Μόνον εἰς πεπειραμένους ἀρχαιοδίφης, ὡς ὁ συγγραφεὺς οὗτος, ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ἀντιγραφὴν τῶσων Συμβολαίων, γραμμένων μὲ ἀπίρους βραχυγραφίας καὶ μὲ μελάνην ξεθωριασμένην. Καὶ εἶναι ἄξιος θερμῶν συγχαρητηρίων διὰ τὴν πολύτιμον συμβολὴν του εἰς τὴν Κρητικὴν ἱστορίαν.

Τὰ Συμβόλαια εἶνε ποικίλου περιεχομένου ἤτοι: πληρεξούσια, ἐνοικιαστήρια, δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρω, συμβάσεις πολυειδεῖς, ἐξοφλήσεις, ἀγοραπωλησῖαι ἐμπορευμάτων, ζώων καὶ τέλος, ὅπερ καὶ τὸ σπουδαιότερον, ἀγοραπωλησῖαι σκλάβων, καὶ διαθήκαι.

Τὰ συμβόλαια ἀγοραπωλησίας σκλάβων εἶνε ἐν ὄλῳ 58 ἤτοι τὰ ὑπ' ἀρ. 1, 4, 10, 11, 46, 63, 68, 119, 120, 133, 160, 172, 174, 186, 215, 220, 221, 222, 226, 256, 258, 259, 260, 261—272, 277, 279, 283, 285, 291, 292, 293, 294, 296, 302, 315, 323, 333, 337, 360, 379, 433, 475, 477, 478, 494, 502, 575 καὶ ἀφοροῦν εἰς σκλάβας καὶ σκλάβους Ἑλλήνας, Τούρκους, Ταρτάρους κ. λ. π. ὧν ἡ τιμὴ κυμαίνεται μεταξὺ 5 καὶ 27 ὑπερπύρων, ἀναλόγως τῆς ποιότητος καὶ ἡλικίας τοῦ πωλουμένου καὶ συμφώνως μὲ τὸν νόμον, προσφορᾶς καὶ ζητήσεως!...καθ' ὃν χρόνον ἕνα βῶδι ἐπωλεῖτο 13 ὑπέρπυρα, ἕνας γάιδαρος 11, ἕνας ἵλος δευτέρας ποιότητος (roncinus) πρὸς 16 (συμβ. ἀρ. 75) καὶ ἕνας πρώτης ποιότητος πρὸς 70 ὑπέρπυρα (συμβ. ἀρ. 126).

Εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν σκλάβων ἀνεμειγνύοντο καὶ ἡμέτεροι καὶ Ἴταλοι καὶ Γενοβέζοι. Οὕτω, ἐπὶ παραδείγματι, ἕνας Γενοβέζος πειρατῆς ὀνόματι Vassalino Berlingerì, ἔφερεν εἰς τὸ Ἑράκλειον πρὸς πώλησιν, ἀρχὰς Αὐγούστου 1301, 20 σκλάβους καὶ σκλάβας διαφόρων ἐθνοτήτων καὶ τοὺς ἐπώλησεν εἰς διαφόρους τιμὰς μέχρι τῆς 21 7βρίου ἰδίου ἔτους.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 215 τῆς 5 - 7 - 1301 συμβόλαιον ἀγοραπωλησίας σκλάβου εἶναι τὸ πλέον ἐνδιαφέρον ἐξ ὅλων : οἱ Phylipus Bicontolo, Nicolaus dela Fasina, Marcellinus de Ancona καὶ Andreas Cerbino, κάτοικοι Ἑρακλείου πωλοῦν εἰς τοὺς Iohanni de Molino καὶ Andree Cornario, κατοίκους ὁμοίως, τὸν Νοταρῶν Σεβαστὸν υἱὸν τοῦ Παύλου Νοταροπούλου, τὸν ὁποῖον συνέλαβον εἰς τὴν νῆσον Cedrici Maioris, διότι ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ ἡμετέρου Δουκὸς τῶν Βενετῶν... ἀντὶ 6050 ὑπερπύρων. Τὸ ὑπ' ἀρ. 216 περιέχει ὑπόσχεσιν τῶν ἀγοραστῶν νὰ καταβάλουν τὸ ποσὸν τῶν 6050 ὑπερπύρων μόλις ἐπιτευχθῆ ἡ ἔξαγορὰ τοῦ αἰχμαλώτου Νοταρῶ Σεβαστοῦ. Τὸ ὑπ' ἀρ. 217 προσδιορίζει τὴν μερίδα τοῦ ἐκ τῶν πωλητῶν Φιλίππου Μπικόντολο εἰς ὑπέρπυρα 50 καὶ τὸ ὑπ' ἀρ. 218 περιλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν τῶν πωλητῶν ὅπως συντηρήσουν ἰδίαις αὐτῶν δαπάναις τὸν αἰχμάλωτον μέχρις ὅτου ἔλθῃ ἡ ἔξαγορὰ ἐκ Κων/πόλεως.

Ἐκτὸς ἄλλο συμβόλαιον ὑπ' ἀρ. 13 πληροφοροῦμεθα τὴν τιμὴν πὸν εἶχεν ἡ κριθή. Ἐδανείσθησαν τότε ἑπτὰ ὑπέρπυρα καὶ ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παραδώσουν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δανειστοῦ, κατὰ τὴν συγκομιδὴν, 100 μουζούργια (mensuras) κριθῆς. Ὅμοίως ἔχομεν καὶ τὴν τιμὴν τοῦ «μούστου» εἰς τὸ συμβόλαιον ὑπ' ἀρ. 27. Ἀντὶ πέντε ὑπερπύρων πὸν ἔδανείσθησαν, ὑπεχρεώθησαν νὰ παραδώσουν εἰς τὸν δανειστὴν 35 «mistatos vini musti de vineis nostri de Stavrachì». Καὶ ἄλλο συμβόλαιον (ἀρ. 25) διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ σίτου. Ἀντὶ 16 ὑπερπύρων, ὄφειλον νὰ παραδώσουν 103 μουζούργια καλοῦ σίτου (mensuras boni frumenti).

Ἄλλο συμβόλαιον (ἀρ. 35) κάμνει λόγον περὶ δανείου 30 ὑπερπύρων διὰ... πειρατικὰς ἐπιχειρήσεις.

Μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν ἐπωνύμων, πὸν περιέχονται εἰς τὰ συμβόλαια συναντῶμεν : Ἀκίνδυνον, Ἀκοτάτον, Ἀφράτον, Ἀγαπητόν, Ἀμπελικιάνην, Ἀγκουχέτην, Ἀντωνάκην, Ἀρχολέων, Ἀβράμην, Βαλιστάριον, Μπαράκον, Μπαρμπαδίκον, Βάρσαμον, Καφοῦρον, Κοκαλιάρην, Καλύβαν, Καλοναρδόπουλον, Καλούτσην, Κανδακίτην, Καραβέλον, Χαλκιόπουλον, Καρτούραν, Καῦκον, Καβαλαρόπουλον, Κεράνον, Κυριακόπουλον, Κυριαλίφην, Κοντογιώργην, Κοντοσταυλόπουλον, Κορκορούλαν, Κορνάρον, Κουταγιώτην, Διακονόπουλον, Δημητρέλον,

Δρακοντόπουλον, Δραγουμάνον, Δραμιτινόν, Φιλίπνον, Φιλοκάνανον, Γαβαλᾶν, Γεράνην, Γρηγορόπουλον, Γυψοκέφαλον, Γιαλινᾶν, Γιαλομάτην, Ἰατρόπουλον, Λαμπάρδον, Λεοχάρην, Λουκᾶν, Λουπῖνον, Μακροδίκην, Μακρῆν, Μανίτην, Μαραγκόν, Μαστράκην, Μαῦρον, Ματσαμούρδην, Μεσοκέφαλον, Μεταξάρην, Μοναχόν, Μουδάτσιον, Μουσοῦρον, Ναπταποῖλλον, Παλαιολόγον, Πάγκαλον, Πανταλέον, Παπαδόπουλον, Πασκόπουλον, Πετροκέφαλον, Πετρόπουλον, Πιζάνην, Πισκόπουλον, Σακλίκην, Σκανδολάριον, Σκλάβον, Σγουρόν, Συχωρεμένον, Σίδερην, Σεμιτέκουλον, Στένον, Θαλασσινόν, Θεοφύλακτον, Βαράχον, Βενέρην, Βεργίτην, Ξηρόνημον, Τσαγκαρόπουλον καὶ Ὑσλάνην.

Αὐταὶ εἶνε ἐν ὀλίγοις αἱ ἡμέτεραι κρίσεις ἐπὶ τοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος καὶ τόσον ἐνδιαφέροντος τὴν Κρήτην συγγράμματος.

Βενετία 24 - 11 - 1951

Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ

ἀ. μ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

Ἐθαγγελίας Κ. Φραγκάκη, Συμβολὴ στὰ Λαογραφικὰ τῆς Κρήτης.

Ἐάν ἡ πρόθεσις τῆς κ. Φραγκάκη νὰ διαθέσῃ τὸ λαογραφικὸν ὑλικὸν τῆς ἰδιαίτερας τῆς πατρίδος—τὸ ὁποῖον, ὡς ἐκθέτει εἰς τὸν πρόλογόν τῆς, συνέλεγε μετὰ ζωηρᾶς στοργῆς ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας—ἐκδίδουσα τοῦτο εἰς ἰδιαίτερον τόμον εἶναι λίαν ἔπαινετή, ἢ πραγματοποιήσις τῆς προθέσεως ταύτης δὲν συνετελέσθη κατὰ τρόπον ἐπιστημονικῶς χρήσιμον. Ἡ ἐντελής ἀποσιώπησις τῶν πηγῶν, ἐξ ὧν ἤντηλε, ἢ μὴ διάκρισις ἐκδεδομένων καὶ ἀνεκδότων κειμένων, ἢ ἀτελής καὶ συγκεχυμένη διαίρεσις, τῆς ὕλης ὡς καὶ ἡ ἔλλειψις μεθοδικῶς συντεταγμένου γλωσσαρίου εἶναι ἀτέλειαι αἱ ὁποῖαι δὲν ἐξηγοῦνται εὐκόλως σήμερον, διότι καὶ οἱ δημωδῶς ἀπτόμενοι παρομοίων ἐργασιῶν ἔχουν πρόχειρα ὑποδείγματα, διὰ νὰ καθοδηγηθοῦν. Ἐάν ἡ κ. Φραγκάκη, πρὶν ἢ προβῆ εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου τῆς, συνεβουλεύετο ἓνα εἰδικὸν θὰ ἐξέτεινε μὲν κατὰ πολὺ τὸν μόχθον τῆς, ἀλλὰ θὰ κατηξίωνε καὶ ἐπιστημονικῶς τὴν συλλεγεῖσαν ὑπ' αὐτῆς ὕλην, τῆς ὁποίας ἡ ποικιλία καὶ ἡ τερπνότης εἶναι ἀναμφισβήτητοι. Τοῦτο ἴσως παρέχει τὴν ἐλπίδα τῆς ταχείας ἐξαντήσεως ὑπὸ τοῦ εὐρέως ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ τῆς πρώτης ἐκδόσεως, ὅποτε ἡ συλλογεὺς ἀναθεωροῦσα τὴν μέθοδόν τῆς θὰ δυνηθῆ νὰ παρᾶσχη καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην πραγματικὴν συμβολήν.

Μ. Γ. Π.